

РАКОПИСИТЕ И ЗАПИСИТЕ НА КРАТОВСКО-ШТИПСКИОТ МИТРОПОЛИТ МИХАИЛ

Академик Ѓорѓи Поп-Атанасов

Македонска академија на науките и уметностите

popatanasov@yahoo.com

Publisher info:

Title:

Review of the Institute of History and Archaeology RIHA

web address:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/RIHA>

ISSN: 2671-3144

eISSN: 2671-3152

First Published: 2010

Subject:

history, archaeology, anthropology
history of art, ethnology,
other humanities

Publisher:

Institute of History and Archaeology
FON, Goce Delcev University

Editor in Chief:

Ljuben Tevdovski
Goce Delcev University, Macedonia
ljuben.tevdovski@ugd.edu.mk

Editorial Board:

Todor Chepreganov
Goce Delcev University, Macedonia
Nevena Trajkov
Florida International University, USA
Trajce Nacev
Goce Delcev University, Macedonia
Jaromir Benes
Univer.of South Bohemia, Czech
Republic
Stojko Stojkov
Goce Delcev University, Macedonia
Aleksandar Bulatovic
Institute of Archaeology, Serbia
Verica Josimovska
Goce Delcev University, Macedonia
Svetla Petrova
Bulgarian Academy of Sciences,
Bulgaria
Oliver Cackov
Goce Delcev University, Macedonia
Vladimir D. Mihajlovic
University of Belgrade
Martin Husar
Constantine the Philosopher University,
Slovakia

Апстракт

Кратовско-штипскиот митрополит Михаил е значаен црковен деец од XVII в. Потекнува од богато кратовско семејство и бил близок соработник на пеќскиот патријарх Паисиј. По упокојувањето на патријархот Паисиј, новиот пеќски патријарх Гаврил го ракоположил за архиереј на Кратовско-штипската епархија. Во ракописните и старопечатените црковни книги од својата библиотека, но и во други црковни книги со коишто се служел, тој оставил интересни записи со податоци за својот живот и за други историски личности и настани од времето во коешто живеел.

Клучни зборови:

кратовско-штипски митрополит Михаил, ракописи, записи.

Академик Ѓорѓи Поп-Атанасов

РАКОПИСИТЕ И ЗАПИСИТЕ НА КРАТОВСКО-ШТИПСКИОТ МИТРОПОЛИТ МИХАИЛ

Кратовско-штипскиот митрополит Михаил е истакнат, но сè уште непроучен во доволна мера, црковен деец од XVII в. Роден е во Кратово кон крајот на XVI или во почетокот на XVII в., во семејството на богатиот кратовчанец Никола Баичиќ.¹ Татко му, кој подоцна ќе прими свештенички чин, го дал да служи кај пеќскиот патријарх Паисиј Јањевац (1614 – 1647), кај кого Михаил ќе се замонаши и ќе зазема различни црковни должности повеќе од една деценија. По упокојувањето на патријархот Паисиј (3 октомври 1647 г.), новиот пеќски патријарх Гаврил го ракоположил за кратовски митрополит, чијашто епархија зафаќала поголема област на територијата на Источна Македонија и Западна Бугарија. Во Македонија поголеми населени места во оваа епархија биле градовите Кратово, Штип, Радовиш и Крива Паланка, а во Бугарија – Ќустендил и Радомир, како и големата селска населба Сириштник којашто, во тоа време, била значаен пазарен центар и седиште на кадија.

Ракополагањето на Михаил за епископ и неговото назначување за кратовско-штипски митрополит се случило, најверојатно, кон крајот на 1647 г. и таа должност ќе ја врши само две години, иако ќе продолжи да се именува како митрополит на епархијата што му е доделена.

Во некои од неговите записи и во други писмени документи тој се жали од притисоците што биле вршени врз него од страна на турските власти и од новиот пеќски патријарх Гаврил. Така, во писмото до рускиот цар Алексеј Михајлович (1645 – 1676) од 21 ноември 1651 г. тој наведува дека софискиот паша на незаконски начин зел од него 500 златници и дека брат му Венијамин без вина е измачуван од Турците и

¹ Тих. Р. Ѓорѓевиќ, Кратовски кнез Никола Бајичиќ отац кратовског митрополита Михаила. – Гласник Скопског научног друштва, 1926, 489.

однесен во заробеништво и дека за неговото ослободување платил илјада талира.² Во еден свој запис од 26 мај 1649 г. во октоих од XVI в. (НБКМ 193) митрополитот Михаил се жали и од проблемите што ги имал со новиот пеќски патријарх Гаврил, кој неосновано изнудувал од него големи финансиски средства: „...и бѣ се венчалъ н^а землю на Баю и на Кратовѣ и на цѣи, а на хоѣю зѣлю да встави ѿ неговаа зла... прѣѣ Хмь бгѣ истезанъ да бѣде, зацо ме ѿ земле истера, истераѡ га Бѣ из раа... свѣ ми оузе что бѣ стѣклъ кѣ свѣтопочивша^{го} паѣарѣха кѣ Пансеа...“. Во запис на маргините од истиот ракопис митрополитот Михаил вели: „дрѣжѣ Баню и Кратѣ и цѣи .б. лѣ...“.

Поради притисоците од турските власти и неправдите на надлежниот црковен поглавар, митрополитот Михаил бил принуден да ја напушти својата епархија и да замине за Света Гора. Од негов запис во цветен триод од XV в. (Хилендар 267) дознаваме дека на 1 август 1649 г. тој ја изнајмил светогорската ќелија „Воведение Богородично“ во месноста Керасија и во неа престојувал една година, со можност да го продолжи престојот. Дека Михаил ја напуштил својата епархија сведочи и едно писмо на братството на хилендарскиот скит Спасова Вода до него од 4 септември 1653 г., во коешто тој се нарекува бивш кратовски митрополит: „митрополиту бившему кратовскому, господину и владици Михаилу“.³

По напуштањето на својата епархија митрополитот Михаил ќе живее претежно во Света Гора и во Русија, а ќе преземе и едно долго и ризично патување до Светата Земја и Ерусалим. Така, по двегодишен престој во Света Гора, во есента на 1651 г., тој заминал за Русија и тука останал повеќе од три години. Потоа одново доаѓа во Света Гора, од каде што по две години го започнува своето поклоничко патување до Светата Земја. Од Светата Земја, преку Цариград и Света Гора, кон крајот на 1657 г., тој одново се враќа во Русија.

За време на своите престои во Русија, притоа, митрополитот Михаил активно учествува во животот на Руската православна црква: сослужува со рускиот патријарх

² Боню Ангелов, Руско-јужнославјански книжовни врѣзки, София 1980, 11.

³ Душан Кашић, Михајло, Митрополит Кратовски (1648 – 1660). – Богословје, 1962, 21.

Никон и други црковни великодостоинственици, учествува на руски црковни собори, ракополага свештенослужители и сл. Во летото на 1661 г. тој, сепак, се враќа во Света Гора и последните години од својот живот ги поминал во хилендарската ќелија „Св. Никола“ (Хухли, Бербера) во Кореја.

Митрополитот Михаил бил образована личност. Имал своја библиотека со ракописни и старопечатени црковни книги, читал богословска литература од истакнати црковни писатели, се грижел за книжевниот фонд што се наоѓал во црквите и манастирите на неговата епархија, па дури и учествувал во пишувањето на одделни црковни книги или додавал нови текстови во ракописи, во коишто имало празнини поради изгубени листови. Особено битно е што митрополитот Михаил имал навика да остава свои записи врз празните страници и маргините на црковните книги, во коишто дава податоци како за себе, така и за разни личности и настани од времето во коешто живеел. Врз основа на тие записи и други писмени документи може, во голема мера, да се реконструира неговиот животен пат и неговата црковна дејност.

Во досегашните истражувања се идентификувани повеќе ракописни и старопечатени црковни книги со негови записи. Најстарите се од времето кога тој управувал со Кратовско-штипската епархија, по што следуваат записи од неговите престои во Света Гора, руската престолнина Москва и светиот град Ерусалим. Денес ракописни и старопечатени книги со записи од митрополитот Михаил има во Русија: во Рускиот државен архив за древни акти и Државниот историски музеј во Москва и во библиотеките на Троицко-Сергиевата лавра и Воскресенскиот Новоерусалимски манастир; во Бугарија – во Националната библиотека „Св. Кирил и Методиј“, Научниот архив на Бугарската академија на науките и библиотеката на Драгалевскиот манастир „Успение Богородично“; во Света Гора – во манастирот Хилендар и кај нас – во Националната и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ во Скопје.

Во продолжение даваме краток археографски преглед на овие ракописни и старопечатени црковни книги и ги објавуваме зачуваните во нив записи на кратовско-штипскиот митрополит Михаил.

Сіе пиніе начрѣтѣ своєю рѣкою Мѣхайъ, мѣрѣлий банскы и цѣйскы въ црѣвѣюще граѣ Мѣквы, при блговѣрнѣ црѣи Алѣксѣи въ лѣѣ ·ѣ·р·ѣ·ѣ·а· (7161 – 1653) гѣ · мѣца май ·кѣ· крѣ ·ѣ· ка·лѣ · зї·, (л. 260^б).

Ракописот се чува во бугарската Национална библиотека „Св. Св. Кирил и Методиј“ во Софија под сигнатурен број 420 (625).⁴

2. Октоих

Ракопис од XVI в., хар. 142 л. Пишуван е со полууставно писмо и безјусов едноеров правопис. Не е целосно зачуван. Содржи скратен октоих и служби за Лазарова сабота, Велигден и Вознесение. Октоихот бил сопственост на митрополитот Михаил. Првин е испратен до бугарското Министерство на просветата од учителот Јордан Никифоров од Ески Цумаја и подоцна е предаден во софиската Народна библиотека, каде што се чува и денес под бр. 193 (119).⁵

Во овој ракопис митрополитот Михаил оставил два опширни записа (л. 27^б-28^а и л. 33^а), во коишто дава податоци за себе и за пеќските патријарси Паисиј и Гаврил.

Л. 33^а: † По мѣи бжїе Мѣхайъ мѣрѣлий бѣскы, крѣвѣскы и цѣйскы бы съ пѣосѣненї паѣї[а]рхѣ кѣ Паусеа ѣ Пеѣи ·ѣ· лѣа параклийѣарѣхъ, ·ѣ· лѣа полатаръ, пакъ послѣ клийѣарѣхъ ·ѣ· лѣа · Вѣрѣно во емѣ послѣжї ·аї· години и онъ мнѣ добрѣ оучеше иѣ по бѣѣ. Ѡ добри оучитѣлю како ꙗю те пофалити! Дрѣжа пѣстѣ срѣвѣскы ·а· лѣа. Пѣставленїе емѣ бы въ лѣѣ ·ѣ·р·н·ѣ· (7156 – 1647) мѣца ѣ ·ѣ· нѣла днѣ. Пѣ по еговѣ смѣрти наста дрѣги паѣї[а]рхѣ кѣ Гавѣрилъ и онъ мѣ вѣнѣча на влаѣство. И ꙗ немѣ много добра ѣчинї, а онъ мене не помѣѣва, неѣо ми свѣ оузе что бѣ стѣкль ѣ младости: асѣпра ли, ѣалина ли, маѣрама ли, кошѣла ли,

⁴ Б. Цонев, Опис на ръкописите и старопечатните книги на Народната библиотека в София, София 1910, 429–431.

⁵ Исто, 129–130.

платънѣца ли, чарапа ли, папѣча ли. Тамо на страшноѹ сѣ въззѣо ѿвѣтъ прѣ Хмѣ Бгѣ.

Дръжѣ Баню и Кратѣ и Шнѣ ·в· лѣ и цо ми бѣ прѣсекль за землю, платих мѣ свѣ лѣпо до апрѣ. Кѣ мѣ плати све, а онь се пофто^н, нехте тоатъ нарѣ и омологну не да, съльга гакѣ Ананіа и Сафнѣ. Тако пнхѣ да естъ въ оузнаніе васакомѣ члвкѣ иже по мнѣ кон животѣевѣ.

Пнхѣ въ лѣ ·з·р·н·з (7157 – 1649) мѣца ма ·кз·.

Л. 27^б-28^а: Мнѣ по млти бжїен ми рѣлнѣ бѣски, кра и цнѣ и дрѣ честь. Въ лѣ ·з·р·н·з· мѣца ма ·ке· испрати па рѣарѣха оу Цригра и га съ нн тѣнсти (?) и что бѣмо прѣсекли за землю дадѣ мѣ ·ѣ·і· а· а онь се потвори (sic). Бѣ мѣ сѣль и прѣчгаа мти бжїа да мѣ е сѣпърннѣ на стрѣномѣ сѣ. И бѣ се венчалъ на землю на Бѣю и на Кратовѣ и на Шнѣ, а га хоѣю зѣлю да встави ѿ неговаа зла. Тамо на та свѣтъ прѣ Хмѣ Бгѣ истезанъ да вѣде, зацо ме ѿ землю истера, истерам га Бѣ из раа. Тако да зна. Пдпнхѣ оу гадѣ. Како га нѣмѣ оучиннѣ, Бѣ тако и съ мнѣ, а како онь съ мнѣ, тако и Бѣ съ нѣговѣ правдѣ на страшноѹ сѣ въззѣо.

Свѣ ми оузе что бѣ стѣкль кѣ свѣтопочившѣ па рѣарѣха кнѣ Паисеа. Бѣ^а емѣ вѣчнаа паметь. Прѣстави въ лѣ ·з·р·н·з· (7156 – 1647) мѣца ·ѣ· ·г·.

3. Сборник

Ракопис со уникатна содржина, пишуван на јужнословенски терен од анонимен книжевник во првите децении на XVI в. Хар. 298 л., 105 x 70 мм. Писмо – полууставно, правопис – ресавски, орнаментика – заставици и иницијали во балкански стил.

Зборникот е со разнообразна содржина: литургиски текстови (служби, канони, молитви, катавасии, стихири, тропари и сл.), химнографски и хагиографски творби, ораторска проза, толкувања, апокрифи, делови од трепетник и писмовник, космографски сочиненија, календарско-астрономски таблици итн. Меѓу овие текстови

Русија.⁸ Сега се чува во Државниот историски музеј во Москва, во збирката на А. С. Уваров под сигнатурен број 57 (479).

Во ракописот има повеќе записи на поклоници од балканските земји и Влашко, меѓу коишто и запис од митрополитот Михаил. Записот се наоѓа на л. 96^a од евангелието:

† Млѣтїю вѣією Млхай^ъ мїѣѡлїтъ кѡласїйскы и кратовѣскы, щипьскы и радомїйскы, прїдѡ въ сѣти грѣ Іерлїмь поклонї се живоносномѣ гробѣ Хѣѣ и сѣи-м-естѣ, идѣ^ж Хѣ^с плѣтїю чюдеса сътвориль. Придѡ азъ съ братанѣца своего іерїмонѣ^ъ Дамаскѡна и дї[а]кона Никѡма ѡ рѣсїйскїе земѣли.

Въ лѣѣ^ъ · ѣ·ѣ·ѣ·ѣ (7165 – 1657) пѣ · хрѣтїанѡѡ, м · кѣ·, крѣ^ъ · ѣ · кѣ, крѣ^ъ · лѡїѣ^ъ · ѣ·, ѡемелїѡ^ъ кѣ ·, вѣрѣцѣ лѣѣ^ъ · ѣ·.

5. *Минеј за ноември*

Ракопис од првата половина на XVI в.. Писмо – полууставно, правопис – безјусов, двоеров, со почеста употреба на малиот ер. Минејот се наоѓал во Лесновскиот манастир што е засведочено во запис на митрополитот Михаил од 1649 г.: Сїа книга Лѣсновскагѡ манастира подпїхъ азъ многѡгрѣшнї мїтрѡлї Млхай^ъ баѣскы, кратовѣскы и щїѣ · да несть никѣ^ъ ѡемѣма ѡ сее цркви · Въ лѣѣ^ъ · ѣ·ѣ·ѣ·ѣ (7157 – 1649) мѣца · гѣ^ъ · кѣ·.⁹

Во 1868 г. Ракописот сѣ уште се наоѓал во Лесновскиот манастир, каде што го нашол рускиот колекционер на словенски ракописи Ал. Гилфердинг и од него зел еден лист. Врз првата страна од листот Гилфердинг запишал: Лесново № 3. Изъ ноябрьской минеи со записью 7157 г.“ Дополнително во горниот дел од десната маргина е означено „, № 142“, бројот што фрагментот го имал во збирката на Гилфердинг.

⁸ А. Востоков, Цит. д., 542–543.

⁹ Љуб. Стојановић, Стари српски записи и натписи, књ. IV, Ср.Карловци 1923, стр. 157/ No 6848; Йор. Иванов, Български старини из Македонија, София 1931, 167/42.

9. Служебник

Ракопис од XVII в., хар. III + 81 л., 152 x 105 мм. Писмо – полууставно, правопис – ресавски.

Служебникот е наменет за употреба од архиереј: покрај литургиите на св. Јован Златоуст и св. Василиј Велики, содржи разни чинодејствија што ги вршат архиереите – ракополагање на ипоѓакон, ѓакон, свештеник, отпусна архиерејска молитва и сл. Овој содржински состав на служебникот упатува на тоа дека, најверојатно, ракописот бил сопственост на митрополитот Михаил.

На последниот лист од ракописот има краток запис на митрополитот Михаил, кој гласи: *Михаило митрополитъ коласиски*¹⁶ *лѣта 7166* (7166 – 1658), *мѣсеца априліа ·кд·*.

Ракописот се чува во библиотеката на манастирот Хилендар под бр. 333.¹⁷

10. Зборник

Ракописот е пишуван кон крајот на XVI или во почетокот на XVII в. Писмо – полуустав и брзопис, правопис – ресавски.

Содржи делови од требник (служба за осветување на храм, чинодејствие за поставување на игумен, отпусна молитва, служба за осветување на вода), неколку глави од хилендарскиот типик на св. Сава Српски и др.

Ракописот бил сопственост на митрополитот Михаил. Се чува во библиотеката на рускиот Воскресенски Новоерусалимски манастир под бр. 66.¹⁸

¹⁶ Дотука записот е со тајнопис (дешифрирација на Димитрие Богдановиќ).

¹⁷ Димитрије Богдановиќ, Каталог ћирилских рукописа манастира Хиландара, 137.

¹⁸ Архим. Леонид, Описание славянорусских рукописей книгохранилища ставропигиального Воскресенскаго Новыи Иерусалим именуемаго монастыря П. Заметки о старопечатных церковно-славянских книгах того же книгохранилища. –

11. *Зборник*

Ракопис пишуван во XVII в. Хар. 264 л., писмо – полууставно, јазик – руско-словенски. Постои мислење дека првите 35 листови од зборникот се пишувани од митрополитот Михаил, по што на л. 35^б тој запишал: *Михаилъ владика кратовски*.¹⁹

Ракописот содржи Житие на Варлаам и Јоасаф и Повест за Авенир, царот индиски. Се чува во Ракописната збирка на московската Синодална библиотека под бр. 114.

II. СТАРОПЕЧАТЕНИ ЦРКОВНИ КНИГИ

1. *Псалтир*

Овој псалтир митрополитот Михаил го испратил од Москва во Пеќската патријаршија во 1653 г. Подоцна псалтирот е пренесен во црквата „Св. Ѓорги“ во Призрен, каде што го нашол Русинот Иван Јастребов. Иако во достапната литература псалтирот се означува како ракопис²⁰, очигледно е дека станува збор за печатен руски псалтир. Тоа на индиректен начин се потврдува од самиот Јастребов, кој пишува дека записот на митрополитот Михаил се наоѓа „на другој страни .скг. листа“. Познато е, меѓутоа, дека на овој начин се бележат листовите во старопечатените црковни книги, додека во ракописите се бележат броевите на кватернионите. Освен тоа, познато е, исто така, дека кратовскиот архиереј од Русија испраќал за црквите и манастирите во Македонија, Србија и Света Гора печатени црковни книги, а не ракописи.

Записот на митрополитот Михаил е на л. 223^б и ја има следнава содржина:

Чтения в Императорском обществе истории и древностей российских при Московском университете, 1871, 1, 44–45.

¹⁹ Љуб. Стојановиќ, Цит. д., стр. 163/N° 6882.

²⁰ Боню Ангелов, Цит. д., 27.

Милостію божію Мнханль митрополитъ баньскы глаголюма Коласіа, кратовскы и щипскы. Ѓъи свѣты божьс[т]вны џалтирь послахъ въ срьбскою патріаршію глаголюмою пеѣьскю, идеже почиваютъ моци иже въ свѣтыхъ отца нашего Арсеніа, Евстаѣя, Никодима и иныхъ свѣтыхъ богоугодникъ. Да несть ники џемлюма џ се божьствніе цркви; да чьтеть еже въ цркви идеже посла естъ. Въ лѣто 7162 – 1653), сек. мѣсеца, крѣг солнца ·кв· (22), крѣг лѣни ·и· (18), върѣць лѣть ·ѣ· (6), основаніе ·кв·(22), епакта ·кѣ· (29), ключ граниш ·д·, индиктѣи ·ѣ·.²¹

Псалтирот во XIX в. се наоѓал во призренската црква „Св. Ѓорги“. Дали е зачуван и ако е зачуван, каде се наоѓа сега, не ни е познато.

2. Псалтир

Псалтир со последование, печатен од Виченцо Вуковиќ во Венеција во 1546 г. Псалтирот не е целосно зачуван; сега има 293 листови. Записот на митрополитот Михаил се наоѓа на л. 127^б:

† Дѣ знаеть въ лѣ 7156 – 1647) пѣставѣи паѣіархъ пѣски Павсей мѣа ѣ ·г·. Дръжа пѣстѣ срьбскы ·лг·лѣ и чеѣрьтога мѣь и ·г· дни. Азь оученѣ его Мнхань бы съ ны ·а· лѣ: ·г· лѣ паракліархъ, ·е· лѣ полѣрь, г· лѣ кліархъ. Пѣ по егове смърти бы мѣѣли бѣски и краѣвскы и щипскы и дрѣ некѣ честь. Пѣписѣ азь своєю рѣкою дѣ знае оу маѣстирь Карѣино въ лѣ 7157 – 1648) мѣа ѣ ·ѣ· индиктѣи ·ѣ·.

²¹ Податци за историју српске цркве. Из путничког записника И. С. Јастребова, у Београду, 1879, 69.

Псалтирот бил сопственост на митрополитот Михаил или на Карпинскиот манастир. Сега се чува во Националната и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ во Скопје под сигнатура Ms. 104.²² Библиотеката го купи во 70-тите години на минатиот век од богословот Стеван Илијоски од село Тројкрсти, Прилепско.

3. Празничен минеј

Празничен минеј печатен од Божидар Вуковиќ во Венеција во 1538 г. Во печатениот текст на минејот, од л. 312 до л. 322, на местото на оштетени или изгубени листови, е додаден ракописен текст, најверојатно, пишуван од митрополитот Михаил.

Книгата сега се чува во библиотеката на рускиот Воскресенски Новоерусалимски манастир под бр. 67 (по Описот на архим. Амфилохиј). Записот на митрополитот Михаил се наоѓа на крајот од минејот и е различно интерпретиран од авторите на двата описа на ракописните и старопечатените книги во библиотеката на овој руски манастир (архимандритите Леонид и Амфилохиј), поради што овде ќе го наведеме во двете варијанти.

Архим. Леонид: „Сію книгу, глаголемую съборникъ мнѣ грѣшному митрополиту Михаилу и діакону Дамаскину въ лѣто 7158 (1650) мѣсяца августа 16 дня въ Святѣй Горѣ.“²³

Архим. Амфилохиј: „Сію кнѣ глѣемѣю соборникъ многогрѣшнаго митрополита Михаила и діакона Дамаскина въ лѣто ꙗ̄·ѣ̄·р̄·н̄·а̄· (1650) мѣца августа ·ѣ̄· въ Сѣ̄ѣй гори.“²⁴

²² Михајло Георгиевски, Словенски ракописи во Македонија, книга III, Скопје, 1988, стр. 76/N° 69.

²³ Архим. Леонид, Цит. д., стр. 71.

²⁴ Описание Воскресенской Новоерусалимской библиотеки Архимандрита Амфилохия, Москва, 1876, стр. 206.

† В лѣтѣ ·ѣ·р·ѣ·ѣ· (7167 – 1659), мѣца гѣ ·ѣ· постави ва попи Їосїфа и ва дїакони Дмїтѣрѣ пѣосѣенны ѣвѣ·ѣ·ѣ· (= Мнханль) мїѣлїть, поклонї бжїа гроба стїго Їерѣлїа, ѡ срѣскїе земли гра Кратѡа. Фнотѡ поставї свое име.

† Па в лѣтѣ ·ѣ·р·ѣ·ѣ· (7168 – 1660) пѡтавї попа Агапїа и дїакна Пѣѣа, мѣца гѣ ·ѣ·.

7. Посен триод

Руски печатен триод од збирката на Хилендарскиот манастир (N° 113) со запис на митрополитот Михаил од 28 мај 1660 г.:

Мнханль митрополїть кратовски и [коласїй]ски лѣто зрѣи (7168 – 1660), мѣсеца мана кї.²⁸

8. Дела на светите апостоли

Руска печатена книга што митрополитот Михаил ја подарил на светогорскиот манастир Ксенофонт. Сега се чува во библиотеката на Бугарската академија на науките, во фондот „Редки книги“ под бр. 8. Насловната страница на апостолот не е зачувана, поради што не може со сигурност да се утврди местото и годината на неговото печатење. Се претпоставува дека е печатен во Москва околу средината на XVII в.²⁹

Во овој апостол (л. 12^б-13^а и л. 13^б) митрополитот Михаил оставил опширни записи, пишувани на 7 јули 1660 г. во московскиот Богојавленски манастир, каде што тој често престојувал.

²⁸ Љуб. Стојановић, Цит. д., стр. 168, N° 6921.

²⁹ Боню Ангелов, Цит. д., 48/ф.5.

Бжїю мл̃тїю Мѣхѣанль мїтрополїть коласїи[с]кы и кратовскы и ципскы, поклоникъ с̃тго гроба Хѣа, да сїю книгѣ ап̃ль оу ма[на]стирь з̃внохъ с̃тго Геѡгїа ва с̃тѣи горѣ Аѡнстѣи братїямъ въ цр̃кѣвы на прочитанїе, а за свой вѣчнї помѣнь и родитель свой дондеже гѣ бѣ блгвоолить стати цр̃кѡ сїа. Млїте же ѡ на̃, братїе, да простить гѣ бѣ и с̃ти Геѡргїе вашими с̃тymi мл̃твами нашї множество сьгрѣшени в самомъ Хр̃стѣ Бз̃ѣ, емѣ же слава и дръжава въ вѣкы, аминь.

З̃вѣѡвъ пцѡψлиѡпв (= Мѣхѣанль кратовски) своєю рѣкою пѡпїль въ цр̃тѣвѡщемъ прѣменїтѡ градѣ Москвѣ оу Бгѡгавленскѡ монастыри близъ цр̃ева и патрїарша двора.

В7 лѣ зр̃жїи· (7168 – 1660), кр̃ѣ ѣ ·кї·, лѣ ·ѣ·врьцѣ лѣ ·з̃·, їндїк̃тїѡ ·гї·, мѣа ю ·з̃· з̃вѣѡвъ (= Мѣхѣанль).

Ѡ прѣсладкы и всецедри їсѣ прїими нїга малое сїе наше приношенїе такоже вадовїе двѣ цатѣ и подажѣ мнѣ своєю мл̃тїю прѣшьшаа оубо сьгрѣшенїа наша и до коньчнаго моего издїханїа сьврѣшенное прощенїе мл̃твами прѣчїте ти мїтре прїодѣи Марїи и с̃тѣи бгѡнонїхъ ѡцѣ иже ва с̃тѣи горѣ Аѡнстѣи и всѣ с̃тѣї твой, ва самомъ Хр̃стѣ Бз̃ѣ, емѣ сл̃а и дръжава въ вѣкы, аминь.

З̃вѣѡвъ з̃вѣцкловѣ пцѡψлиѡпв (= Мѣхѣанль митрополїть кратовски).

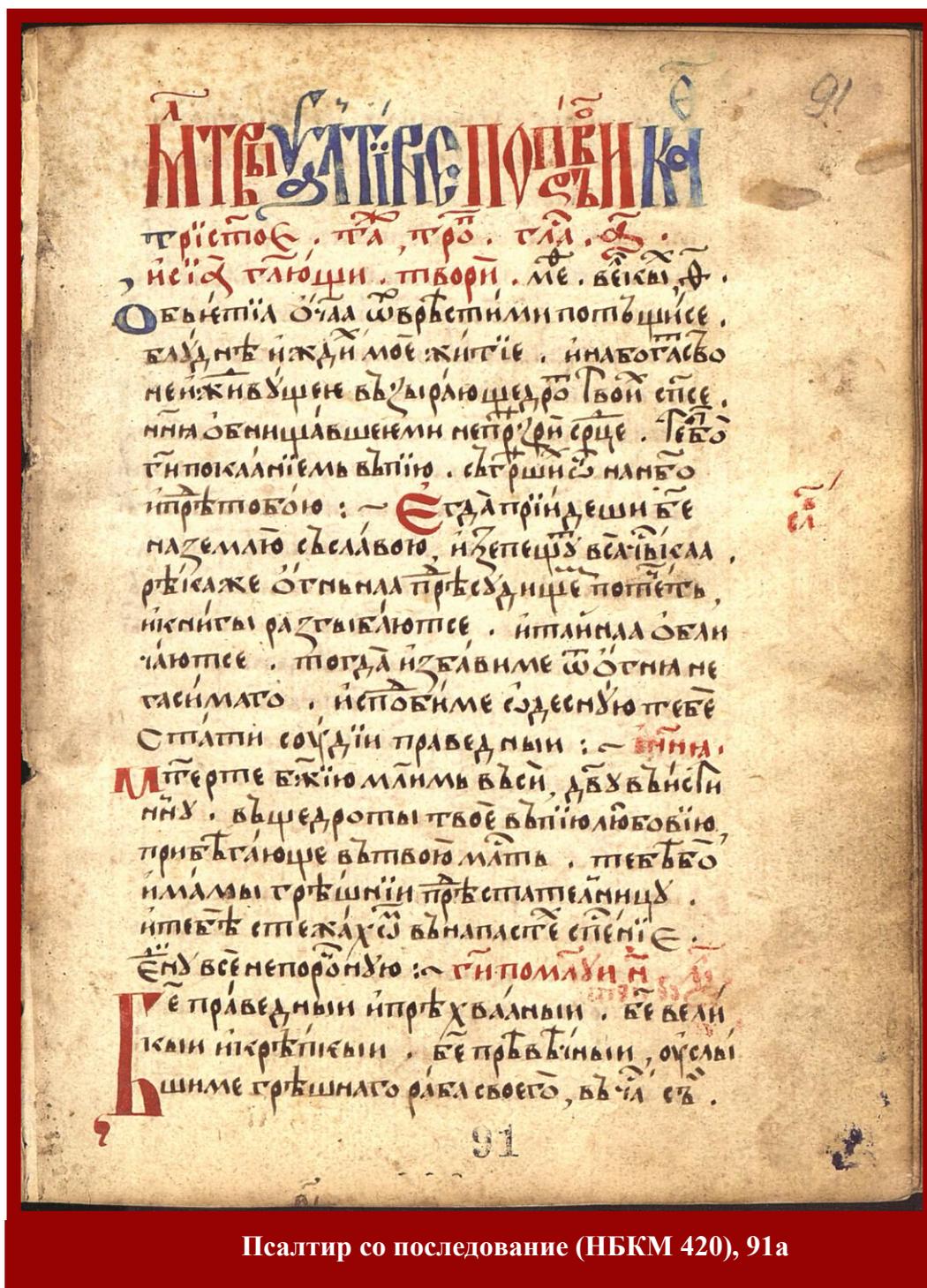
Помѣни, гї, дше рабѣ свой архїе[ре]га Мѣхѣанла, їер̃мон̃а Дамаскїна и дїакона Нїкод̃ма ега прїдѣши въ цр̃тѣи.³⁰

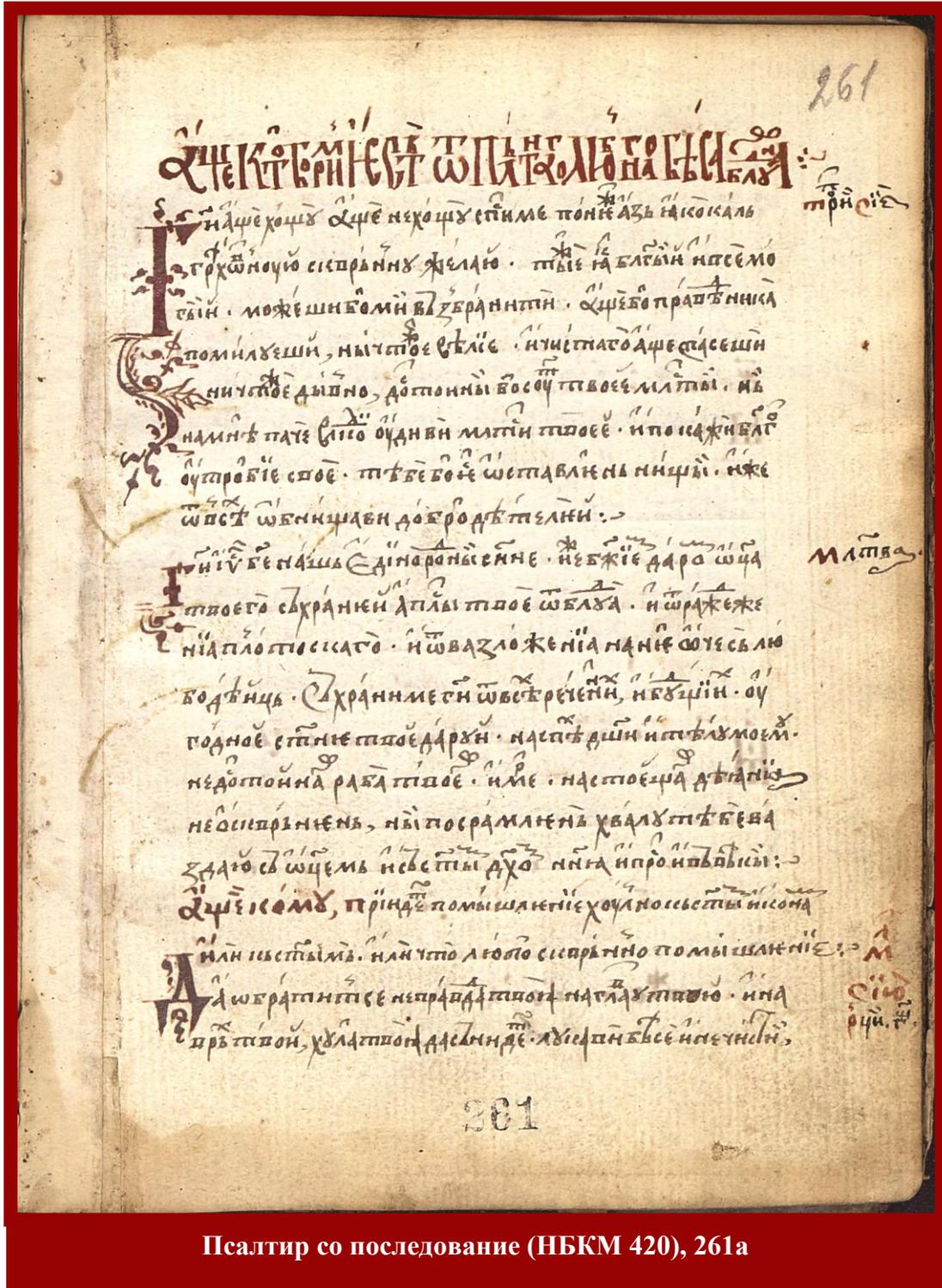
Записи со скоро иста содржина митрополитот Мѣхѣанль оставил на 7 јули 1660 г. и во едно печатено руско евангелие (1658 г.), коешто исто така го подарил на светогорскиот манастир Ксенофонт. Евангелието сега се наоѓа во библиотеката на Драгалевскиот манастир „Успение Богородично“ на планината Витоша кај бугарската престолнина Софија.³¹

³⁰ Исто, 48–49.

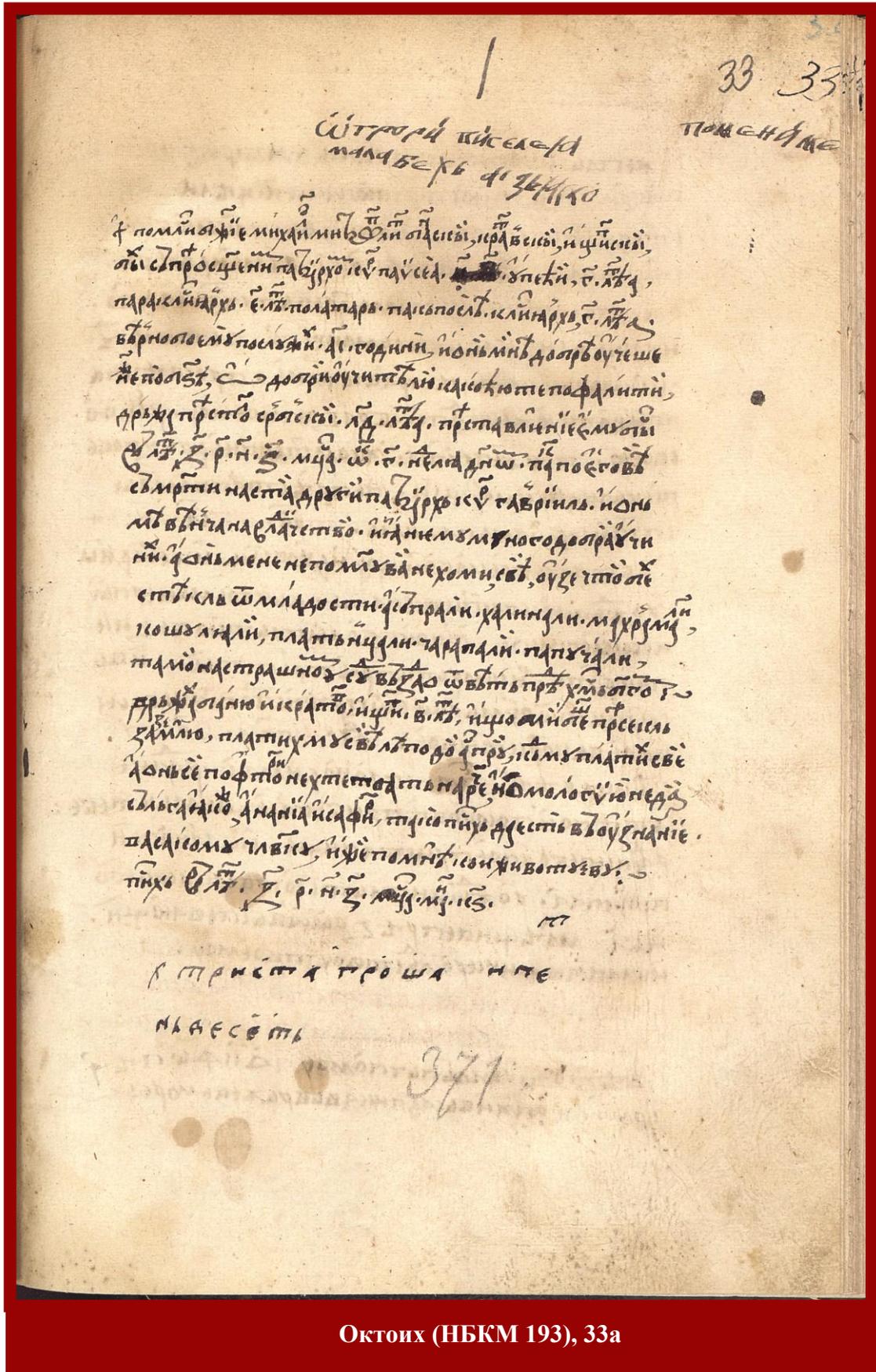
³¹ Исто, 49–51.

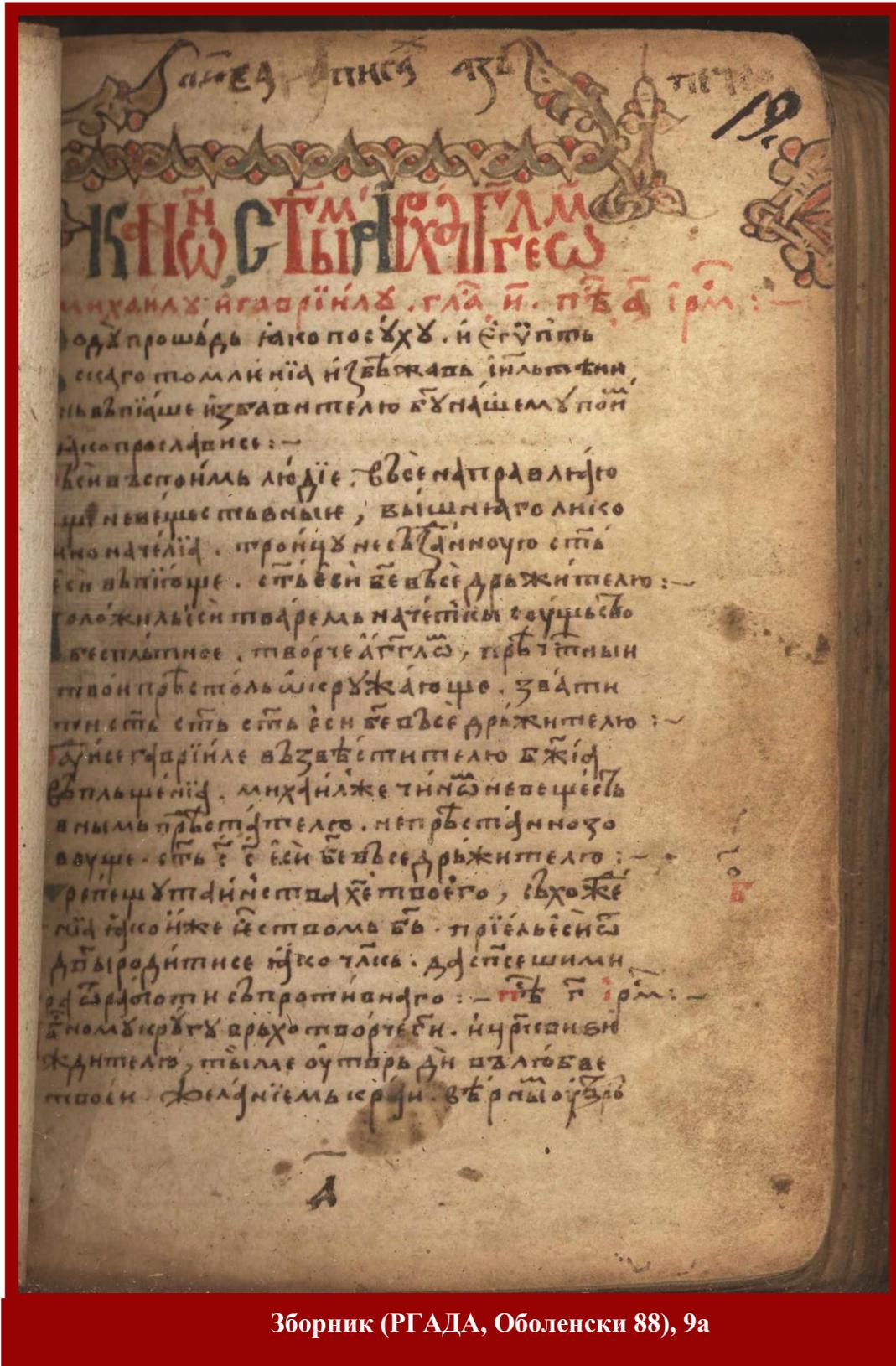

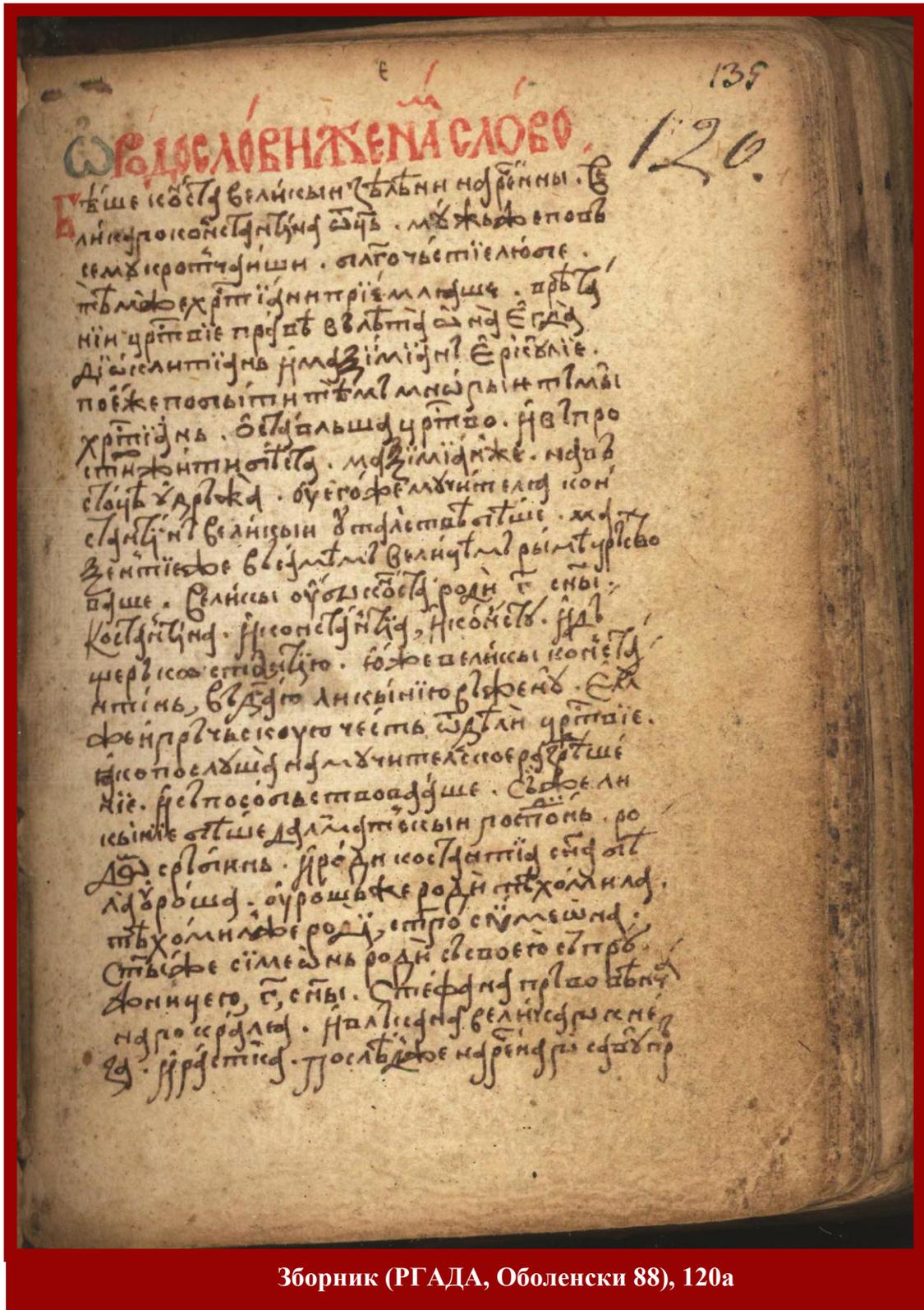
Псалтир со последование (НБКМ 420), 261a

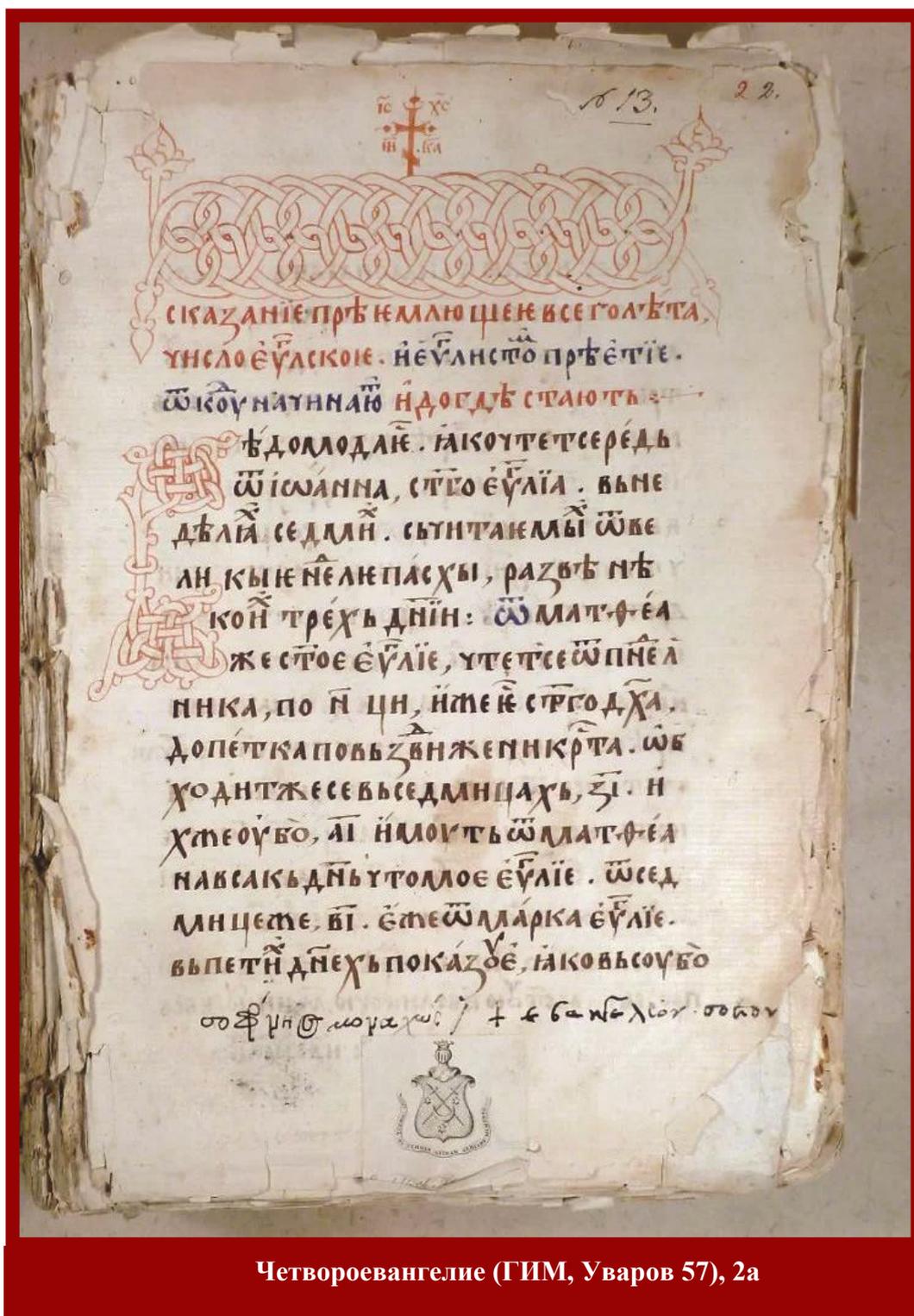
Октоих (НБКМ 193), 33а

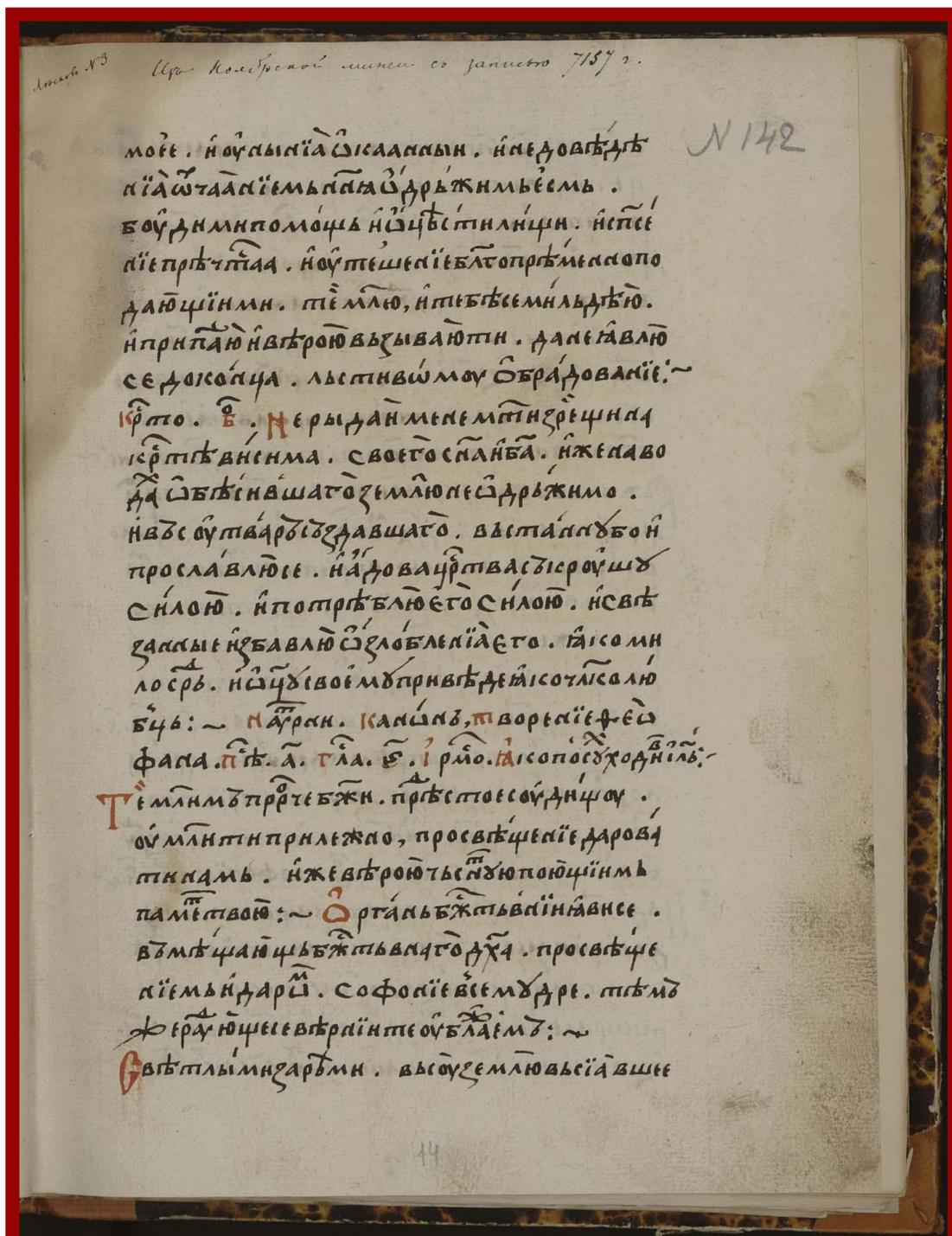
Зборник (РГАДА, Оболенски 88), 9а

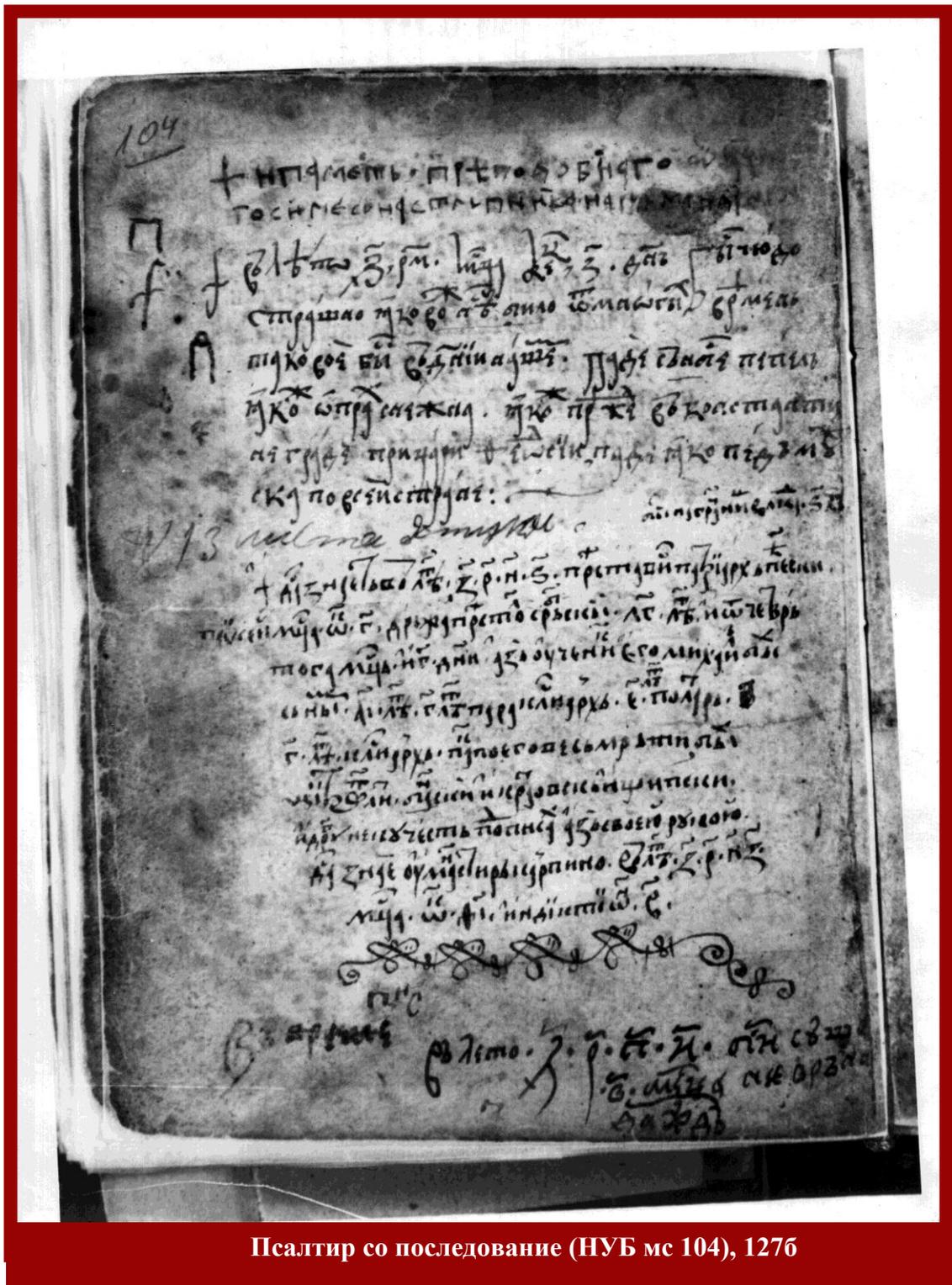
Зборник (РГАДА, Оболенски 88), 120а

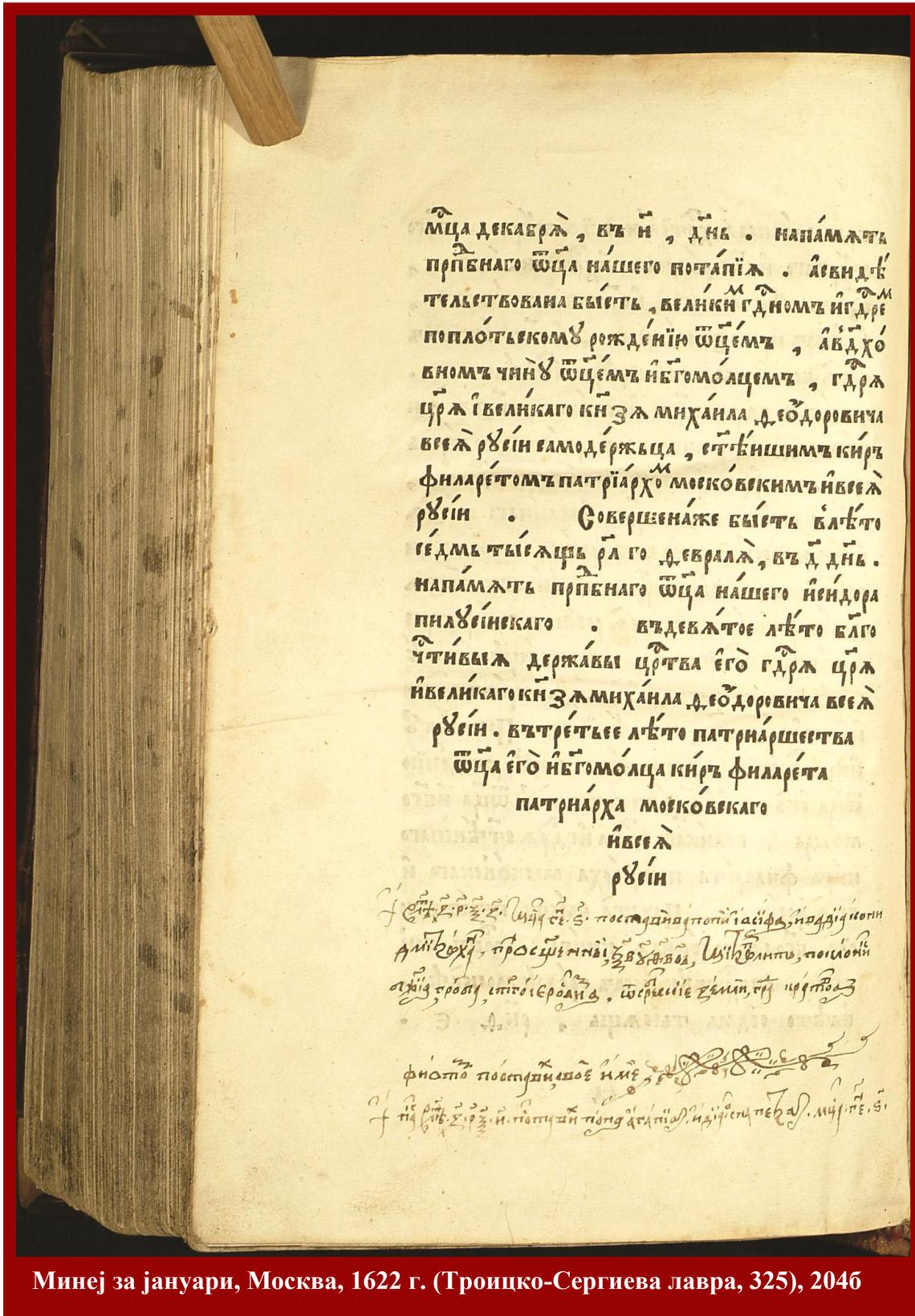
Четвороевангелие (ГИМ, Уваров 57), 2а

Минеј за ноември (РНБ F.I.488/5), 1a

Псалтир со последование (НУБ мс 104), 1276

Минеј за јануари, Москва, 1622 г. (Троицко-Сергиева лавра, 325), 2046